

posebej zanima: mehanizem njihovega življenja. Pri tem je pomemben vsak detalj, vsaka nova misel ali pripomba sodelujočih, marsikaj sprva zapisanega samo pod opombo, kar se kasneje lahko izkaže kot pomemben kažipot pri interpretaciji nekega pojava. Pri tem tudi letnica zapisa »novega« dokumenta, ki je sicer identičen s starim, ni nepomembna. Dokazuje po eni strani stalnost šege, po drugi pa lahko časovno opredeli smer nakazane spremembe. Tudi zato je včasih v etnologiji še tako droben članek, zapis »dogodku na rob« ali samo omemba nečesa lahko pomembnejši vir od navidez nebulozne in gromovniško podane teorije. Če je le podprt s predpisanim »znanstvenim aparatom«, umeščen z urejeno in ustrezno dokumentacijo in če je, seveda, tudi korektno interpretiran. Prav v tem segmentu se mi zdi knjiga *O pustu, maskah in maskiranju* dragocen prispevek naši etnologiji. Skrbno urejena, bogato ilustrirana in fotodokumentirana monografija je pomemben zbornik podatkov, tako o pustovalski kulturi pri nas, kot o lokalnih informatorjih. Pregledno navajanje virov in literature ter ljudi in inštitucij, ki se pri nas tako ali drugače ukvarjajo s področjem mask in maskiranja, pa bo zagotovo olajšalo delo tudi novim rodovom raziskovalcev.

Igor Cvetko

Šivic, Urša, Komavec, Maša, Pušenjak, Marjetka (zbrale in uredile):
Družinska pesmarica: 100 slovenskih ljudskih in ponarodelih pesmi.
 Ljubljana: Mladinska knjiga, cop. 2003, 223 str.

Družinska pesmarica, ki je malo pred novim letom izšla pri Mladinski knjigi, bi lahko bila knjiga za na tisto knjižno polico v dnevni sobi, mimo katere gre večkrat na dan vsak stanovalec hiše. Na najbolj vidnem mestu med knjigami, na izvlek. Da bi te kar mimogrede zbadla v oči. Še preden bi se namenil vključiti televizijski sprejemnik in potem za ves večer obsedeti ob njem.

Na 224-ih straneh *Družinska pesmarica* prinaša 100 slovenskih ljudskih pesmi (le nekaj med njimi je ponarodelih), tako besedil, kot tudi njihovih notnih slik. Objavljeni primeri so tako rekoč vsi iz arhiva Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, institucije, ki se že skoraj 70 let ukvarja z zbiranjem, raziskovanjem in popularizacijo naše ljudske glasbe. *Družinsko pesmarico* je prijetno že prijeti v roke. Odločitev za poudarjeni pokončni format očitno ni bila le ustrezna oblikovalska rešitev (Suzana Duhovnik), temveč predvsem možnost, da se tudi daljša besedila pesmi izpišejo na eni sami strani. Ko ima bralec pred sabo odprt primer pesmi, si tako lahko njeno besedilo prebira na levi strani, na desni pa je vsakemu besedilu dodana še notna slika, saj naša ljudska pesem primerov brez melodije ne pozna. Ljudska pesem brez melodije ne živi. Ljudske pesmi se nikoli ne recitirajo, ljudje jih vedno pojejo! Če poje en sam – enoglasno, več pevcev pa pri nas po pravilu – večglasno. Bralec lahko tako s pomočjo dodanega notnega zapisa pesem tudi poskusi zapeti. Saj ni pretežko. Više pesmi imamo bolj ali manj v ušesih itak vsi. Vsak osnovnošolec

danes tudi ve, kako se zapoje četrtnika, osminka ali polovinka zapisana v notnem črtovju. In če stoji za noto pavza, vemo, da se takrat pač ne poje. Besedilo izpisane prve kitice pod notami pa naše poskuse v tej smeri le še olajša. In če bi celo to za koga kljub vsemu ostal pretrd oreh, je *Pesmarici* dodana še zgoščenska z zvočnimi primeri, terenskimi posnetki iz arhiva GNI. Tudi s to odločitvijo je *Pesmarica* ob svoji praktični in bibliofilski vrednosti pridobila še na dokumentarni vrednosti.

656 Avtorice *Družinske pesmarice* (Urša Šivic, Maša Komavec in Marjetka Pušenjak) v uvodu ne pozabijo poudariti, da so »...zaradi boljše razumljivosti ... besedila in notni zapisi poenostavljeni ...«. Razumljivo. Šlo jim je v prvi vrsti za to, da bi segalo po *Pesmarici* čim večje število ljudi, bralcev, ne le strokovnjaki. Z vidika strokovne neoporečnosti s to odločitvijo *Pesmarica* ni izgubila veliko. Pesmi ostajajo (kolikor se le da verno) zapisane v narečjih, tako kot so bile zapete, pa tudi njihovi notni zapisi se, kolikor le mogoče, približujejo svojemu viru – transkripcijam (prepisom zvočnega gradiva v notno sliko in besedilo). To strokovno zahtevno delo pa so poleg nekdanjih sodelavcev Glasbenonarodopisnega inštituta (Valensa Voduška, Uroša Kreka, Julijana Strajnarja in drugih) pomagale opraviti tudi same.

Vsebinsko je pesmarica razdeljena takole: uvodni del niza pesmi, ki našega človeka spremljajo skozi življenje; med njimi tiste o domu, materi in očetu, pa otroške, fantovske, snubaške in tiste o ljubezni, ohceti in smrti; tem sledijo pesmi, ki mu »merijo« njegovo koledarsko leto; te ga vodijo skozi božično-novoletni čas in njegova značilna koledovanja; sledi pomlad in z njo povezana praznovanja, pesmi, s katerimi opeva naravo in povezanost skozi delo in veselje z njo, od pozne pomladi do zgodnje jeseni, ko vse »dozori«; po tem se leto začne umirjati, z njim pa tudi »... življenjski utrip ljudi in narave. Je pa to tudi čas trgatve, ki strne radostno razpoloženje s pesmimi o vinu in veselju«; zima in njen čas poveže konec leta z njegovim začetkom, časovni krog se »zašpili«, vse začenja znova, v večnem nastajanju, spreminjanju, prepletanju in dopolnjevanju.

K preglednosti vsebine *Pesmarice* v veliki meri prispeva likovna oprema. Prijetne, domiselne, nevsiljive ter duhovite ilustracije je prepoznavno prispevala Suzana Bricelj. Z njimi ilustratorica ni le popestrila knjige, temveč je z istovrstnimi vinjetami, ki se pojavljajo ob različnih tipih pesmi, bralcu omogočila, da se lažje »znajde« po raznolikem in obsežnem gradivu. Njim je sem in tja dodala še nekaj razpoloženskih ilustracij, s petimi tematskimi dvostranskimi kreacijami pa je *Pesmarico* pomagala tudi vsebinsko urediti.

In če za konec poskušamo novo *Družinsko pesmarico* Založbe Mladinska knjiga (2002) uvrstiti med primerljive izdelke na našem knjižnem trgu, bi lahko rekli, da smo po skoraj tridesetih letih spet dobili knjigo, ki najširšemu krogu ljudi ponuja pregleden in strokoven sprehod skozi našo peto ljudsko pesem. Ob dejstvu, da je *Pesmarica* tudi priročnik, da se jo da brez težav prijeti v roke in se po njej »pasti«, ugotovimo, da je sploh edina tovrstna knjiga pri nas. Skoraj legendarna *Pesem Slovenske dežele* (Založba Obzorja, Maribor 1975) Zmage Kumer je bila s svojimi 680-imi stranmi resda obsežnejša, z daljšim strokovnim uvodom (dolgim več kot 100 strani), z znanstvenim aparatom in angleškim prevodom ter izjemno

lepo oblikovana in opremljena (mojstrske fotografije Joca Žnidaršiča), ni pa bila knjiga, ki bi jo človek lahko »vzel s seboj«, kamorkoli bi šel. *Družinska pesmarica* taka knjiga je. In če k temu prištejemo še dodano zgoščenko z izbranimi dokumentarnimi posnetki iz zvočnega arhiva GNI (pripravil jo je mag. Drago Kunej, ob izbranih petih pesmih pa prinaša še nekaj inštrumentalnih melodij, peto pesem ob inštrumentalni spremljavi, primer otroškega besedila in primer pritrkavanja), nam postane tokratna ponudba Mladinske knjige razumljiva: namen in domet *Pesmarice* naj bi bila izdaja nove, priročne in vabljive ter strokovno neoporečne pesmarice, ki je na našem trgu ni. Z njo pa se je zapolnila tudi zevajoča tržna niša, saj je, taka kot je, namenjena najširšemu krogu uporabnikov. Če k temu dodamo še dejstvo, da *Družinska pesmarica* ni le poskus nekakšnega skrajšanega ponatisa *Pesmi slovenske dežele* (saj prinaša večinoma druge in celo nekatere doslej še neobjavljene ljudske pesmi iz arhiva GNI) in da ji je uspelo zaokrožiti peto (še živo!) podobo slovenske ljudske pesmi, je založniški dosežek z izdajo *Družinske pesmarice* velik.

657

Z *Družinsko pesmarico* smo dobili priročno, zanimivo in prijazno branje za vsakogar, ki mu peti del naše ljudske kulture ni deveta vas. »Povsod pojejo malo drugače in imajo svoje lastne narečne in glasbene posebnosti, ki bogatijo naše izročilo. Tega pa premalo poznamo in prav pesmarica nam bo pomagala, da bo naše znanje o glasbeni dediščini večje,« je na ovitek tega »ljubeznivega pripomočka pevski volji in navdušenju« zapisal dr. Marko Terseglav. Tudi zato bi si knjiga zaslužila, da najde mesto v vsakem domu. Da bi jo lahko vsakdo z veseljem vzel v roke in si iz nje zapel. Zase in/ali za druge. Vsakdo in/ali vsi. Kadarkoli in/ali kjerkoli. Komurkoli.

Igor Cvetko

Sedmak, Mateja: *Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko: Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije, 2002, 403 str., ilustr. (Knjižnica Annales Majora).

Knjiga s pomenljivim naslovom – *Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v Slovenski Istri*, sociologinje Mateje Sedmak je široko zastavljeno znanstveno delo. Avtorica je v knjigi objavila dopolnjeno doktorsko disertacijo, v kateri obravnava etnično mešane zakonske in izvenzakonske zveze v slovenski Istri. Za ta prikaz je uporabila biografsko metodo, ki je v socialnih vedah eden od načinov prikazovanja in reševanja določenih pojavov: položaj posameznika v okolju, odziv okolja na posameznika, politični dogodki in socialno-gospodarsko stanje, vedenje posameznika, moralne norme in vrednote, ...

Rdeča nit knjige je mešana zakonska zveza. In kaj to je? V sociologiji kategorija, ki obravnava specifično obliko zakonskega povezovanja, med akteriji tega povezovanja pa še nekaj drugega, kot beremo v knjigi: